

A Wikipédia tartalmi megbízhatóságának kérdése

Napjainkra az internethasználat elterjedésének, illetve az önálló tanulási folyamatok előtérbe kerülésének hatására az online információforrások az ismeretszerzés legnépszerűbb eszközeivé váltak. A webes technológiának köszönhetően ma már bárki bármit feltölthet a netre csupán néhány kattintással, legyen szó egy professzor tudományos munkájáról vagy egy középiskolai diák szellemi koholmányáról. Mindennek hatására az értékelés, s az ehhez szükséges kritériumrendszerek kidolgozása minden eddiginél fontosabb elvárássá vált. Erre tekintettel jelen tanulmány egy igen népszerű, dinamikusan fejlődő, s az oktatás területén is egyre gyakrabban használt információforrás, a Wikipédia tartalmi megbízhatóságának mérhetővé tételére próbál megoldást találni.

Elméleti háttér és kutatási célok

Az internet megjelenésével radikális változások következtek be az élet szinte minden területén, különösképp a tudományos életben, a kutatási, oktatási folyamatokban, s így a könyvtár és információtudományban is. A forradalmi technikai előrelépés hatására nemcsak az információhoz való hozzáférés vált egyszerűbbé, de az információforrások száma is nagymértékben megnőtt. Manapság már alig akad olyan szakterület vagy témakör, amelyhez ne találjunk ismereteket a weben, minek eredményeképp egyre kevesebben fordulnak kérdéseikkel, információs igényükkel a hagyományos tudásközpontokhoz, a könyvtárakhoz. Márpedig az internet világa épp oly veszélyes, mint amennyire csábító. Negatív tulajdonságai között említhetjük az ellenőrizetlenséget vagy az anonimitást, amelyek éppen az információval szemben támasztható egyik legfontosabb követelménynek, a megbízhatóságnak a hiányát jelenthetik. Mivel a nyomtatott dokumentumok esetében fennálló kontrollmechanizmusok az interneten nincsenek jelen, online keresés során számos ismeretlen szöveggel találkozhatunk, amelyek sok esetben hiányos, pontatlan, téves információkat tartalmaznak. Mindennek hatására az információforrások megbízhatóságának értékelése napjainkra az ismeretszerzés folyamatának egyik legfontosabb elemévé vált.

A megbízhatóság problémája a nyomtatott dokumentumok világában sem ismeretlen, bár ezek esetében a hangsúly sokkal inkább a megbízhatóság mértékének, semmint létének vizsgálatán van.

Patrick Wilson könyvtáros és filozófus több művében is foglalkozott az információszerzés folyamatainak és tényezőinek vizsgálatával, azon belül is a kognitív autoritással (a 'cognitive authority' angol szakkifejezés a szellemi-intellektuális tekintélyre utal). Alapgondolata szerint az emberek kétféle módon gyarapíthatják tudásukat: saját tapasztalataik révén, és – ami sokkal gyakoribb – a másoktól hallottak, olvasottak alapján [1]. Utóbbi esetben azonban csak azokat az ismereteket szabad figyelembe venni, amelyek szavahihető személytől, megbízható forrásból származnak. Ennek megítélésében pedig a kognitív autoritás vizsgálata, a kognitív autoritás mértékének megállapítása lehet segítségünkre. Mindezek figyelembevételével Wilson az alábbi megbízhatósági kritériumokat állapította meg [1]:

Szerző: egy szöveg/dokumentum megbízhatónak ítéltető, ha szerzője megfelelő végzettséggel, kvalifikációval rendelkezik.

Kiadási adatok: egy szöveg/dokumentum megítélését nagymértékben befolyásolhatják annak kiadási adatai, azaz megbízhatónak tartható, ha az például egy tudományos szakfolyóiratban jelent meg, vagy egy elismert, színvonalas kiadó jelentette meg.

Dokumentumtípus: meghatározó szempont lehet egy szöveg/dokumentum megbízhatóságában maga a dokumentumtípus is, mint az megfigyelhető az enciklopédiák és szótárak esetében. Egy enciklopédia-szócikk ugyanis szerzője ismerete nélkül is megbízhatónak minősül.

Tartalom: a Wilson megfogalmazásában „intrinsic plausibility”-nek nevezett tényező (amit magyarul talán „belülről fakadó valószínűségnek” fordíthat-

nók) arra vonatkozik, hogy egy szövegnek/dokumentumnak csupán egy esélye van arra, hogy felkeltse az olvasó figyelmét. Azaz: egy szöveg/dokumentum olvasását csak akkor folytatjuk, ha az érdekesnek és – ami fontosabb – megbízhatónak tűnik.

Mivel a nyomtatott dokumentumok megjelenését lektorálási és szerkesztési folyamatok előzik meg, így azok további, több kritériummal való vizsgálata nem indokolt. Felmerül azonban a kérdés: mi a helyzet azokkal a szövegekkel, információforrásokkal, amelyek vizsgálatánál ezek a tényezők nem állnak a rendelkezésünkre? Az internetes források esetében ugyanis számtalanszor tapasztalhatjuk, hogy nemcsak a kiadó vagy az adott szöveg forrása, de még a szerző sem ismeretes.

Ennek a problémának a jelentőségét a kutatók hamar felismerték és számos tanulmány született ebben a témakörben már korábban is; *Soo Young Rieh* és *Nicholas J. Belkin* doktoranduszok és szakemberek ismeretszerzési szokásait vizsgálták [2]. Kiderült, hogy a tudományos élet szereplői számára információkeresés során az autoritás és a minőség az elsődleges szempont, amelynek megítélésében a következő kritériumokat használták: a dokumentum forrása, a dokumentum tartalma, formai jellemzők, megjelenés, a dokumentum stílusa, nyelvezete, kurrenség, pontosság, letöltési sebesség. Az egyes tényezők értékelésben betöltött szerepe attól függően változott, hogy milyen típusú kérdésre keresték a választ, azaz a használat következményeitől (pl.: gyógyítás, szórakozás) és az érdeklődés mértékétől.

Bebizonyosodott továbbá, hogy a szakemberek általában több információforrást használnak egy probléma megoldásához, az ismert vagy ismerősök által ajánlott weboldalak pedig elsőbbséget élveznek az online keresések során.

Az említett szerzők két évvel későbbi munkájukban [3] az értékelési kritériumokat már két eltérő szakaszban, az előzetes és az értékelő ítélethezatalt megkülönböztetve vizsgálták (1. táblázat). Előzetes ítélethezatalról akkor beszélhetünk, amikor egy keresőkérdésre kapott találati halmazból a kereső kiválasztja a legmegfelelőbbnek tűnő tételt, míg az értékelő ítélethezatal a kiválasztott tétel konkrét vizsgálatára vonatkozik.

1. táblázat

Az autoritás és az információs minőség megállapítására használt értékelési kritériumok

Előzetes ítélethezatal	Értékelő ítélethezatal
saját tudás	az információ jellemzői (pl.: cím, tartalom)
a forrás jellemzői (pl.: típus)	a forrás jellemzői (pl.: típus, grafika)
az információ jellemzői (pl.: cím, tartalom)	saját tudás
szituáció	általános meggyőződés
rangsor	szituáció
általános meggyőződés	rangsor

Ellentétben a minőség és az autoritás megítélésére vonatkozó vizsgálatokkal, *Cool*, *Belkin*, *Frieder* és *Kantor* két eltérő társadalmi csoport relevancia-kritériumait vetették össze [4]. Ahogy az a közös tanulmányukban olvasható, az elsőéves egyetemisták a következő értékelési szempontokat alkalmazzák: téma, tartalom, forma, megjelenés, a szituáció – értve ez alatt például a kereső igényeit vagy a dokumentum felhasználásának célját –, és olyan egyéb tényezők, mint az érdeklődés vagy a hasznosság. Ezzel szemben a relevancia mértékét olyan jellemzők segítségével ítélik meg, mint például a szerző, a tartalom, a nyelvezet vagy a cím.

A középiskolás diákok értékelési szokásaival foglalkozó kutatások érthető módon az előbbiekhöz képest eltérő eredményeket mutatnak. *Walraven*, *Brand-Gruwel* és *Boshuizen* vizsgálatai szerint [5] a diákok átlagosan az ismeretszerzésre fordított idejük 44%-át töltik kereséssel, 31%-át böngészéssel, 16%-át feldolgozással, 9%-át pedig rendszerezéssel, ami eltéréseket mutathat attól függően, hogy ismert vagy kevésbé ismert témában kell kutatniuk. A cím, a találati listában található rövid összefoglalók és a tartalom az értékelési folyamat legmeghatározóbb tényezőiként jelentek meg, bár használatukra ritkán fordítanak kellő időt, kritikai szemléletmódot pedig szinte egyáltalán nem alkalmazzák.

A megbízhatósági kritériumok tanulási gyakorlatban való alkalmazásával kapcsolatban – különös figyelmet szentelve a használók által épített forrás-

sok használatára – *Sundin* és *Francke* svéd kutatók szolgálnak hasznos eredményekkel [6]. Tapasztalataik szerint a tanulók leginkább a szerző és az információforrás alapján döntenek arról, hogy milyen ismereteket vegyenek figyelembe, illetve vessenek el, bár a közösségi weblapok preferálása a hozzáférhetőség jelentőségét is sugallja.

A kutatások által összefoglalt értékelési kritériumok ugyan egytől-egyig fontos eredménynek számítanak, áttekintésük során élesen körvonalazódnak azon hiányosságok, amelyek életre hívták ezt a tanulmányt.

Egyrészt a korábbi eredmények többsége a minőség értékelésére vonatkozik, nem pedig a megbízhatóságára. Kevesen próbálkoztak kifejezetten a megbízhatóság megítélésére alkalmas kritériumok megállapítására, még kevesebben azok rendszerbe foglalásával.

Részben ebből fakad a másik probléma, mégpedig az egyes tényezők pontatlan, illetve sok esetben ellentmondásos használata. Vegyük példának *Rieh* és *Belkin* kutatásait, amelyben az információ minőség és a kognitív autoritás közös kritériumaként került megállapításra többek között a grafika [3], holott annak szerepe a megbízhatóság szempontjából érdektelen. Arról nem is beszélve, hogy a kognitív autoritás – a kurrensesség, pontosság stb. mellett – a minőség egyik tényezője, azaz különböző hierarchia szinten vannak. De említhetnénk *Cool*, *Belkin*, *Frieder* és *Kantor* közös tanulmányát [4] is, amelyben olyan relevanciakritériumokat sorolnak fel tévesen, mint például a stílus, a forma és a megjelenés.

Ez a fogalmi, értelmezési pontatlanság valamilyen azzal is magyarázható, hogy az eddigi eredmények egyszerűen közvetítik a vizsgálati tapasztalatokat, mellőzve annak ítéletét. A korábbi tanulmányok többsége ugyanis azokat az információkeresési- és értékelési kritériumokat összegezte, amelyeket bizonyos társadalmi csoportok (pl.: doktoranduszok, elsőéves egyetemisták) használnak, nem pedig azokat, amelyek használatra javasolhatók. A harmadik hiányosság így mindenképpen a vizsgálatban résztvevők specifikusságából, s azok eltérő fogalomhasználatából ered.

Mindezek tekintetében jelen tanulmány célja egy adott információforrás megbízhatósági értékelésére alkalmazható kritériumrendszer kidolgozása volt. Választásom a szabad enciklopédiákra, azon

belül is a Wikipédiára esett, lévén az egyik legnépszerűbb, leglátogatottabb online információforrás. Hozzájárult a döntéshez az a tény is, hogy a Wikipédiát egyre gyakrabban használják az oktatás területén, ami – figyelembe véve vitatottságát – számos kérdést vet fel.

Véleményem szerint azáltal, hogy kialakításra kerül egy a Wikipédia megbízhatósági értékelésére szolgáló kritériumrendszer, nemcsak az alkalmazásának helyénvalóságából eredő kérdésekre kaphatunk választ, de a könyvtárosok és információs szakemberek kezébe is hasznos segédeszköz adható.

A vizsgálat módszertana

A kritériumrendszer kidolgozásához mindenekelőtt szükség volt a korábban megállapított kutatási eredmények összegzésére, illetve a wilsoni elvekre alapozott rendszerbe foglalására. Az így megállapított általános tényezők megfelelő kiindulási alapként szolgáltak a specifikus szempontok kialakításához, ami a Wikipédia minőségével, megbízhatóságával kapcsolatban megállapított törvényszerűségek áttekintésével, valamint az adatbázis alapos elemzésével valósult meg. Mindezt egy kétlépcsős vizsgálati folyamat követte, amelyhez a mintát tíz, a történettudomány egy szűk területéről, a görög mostohaanya mitológiából előre kiválasztott szócikk – *Athamas*, *Creusa*, *Hermione*, *Hippolytus*, *Ino*, *Lamia*, *Nephele*, *Phaidra*, *Semele*, *Theano* – szolgáltatta. Értékelésükre elsőként egy elfogadott információforrás, az *Encyclopedia Britannica* [7] megegyező szócikkeivel való összehasonlítás, valamint – korábbi kutatásaim, s a témában írt szakdolgozatom okán – saját megítélés útján került sor. Ezt követte az említett történelmi-életrajzi szócikkek kritériumrendszer alapján történő alapos vizsgálata.

A Wikipédia megbízhatóságának mérésére kidolgozott kritériumrendszer

A Wikipédia 2001-ben angol nyelven kezdte meg működését *Larry Sanger* és *Jimmy Wales* irányítása alatt. Mint azt a műfaji megjelölése – „szabad enciklopédia” – is sugallja, működési és szerkesztési elveit minden korábbinál nagyobb nyitottság és szabadság jellemzi. Szócikkeit bárki szerkesztheti, módosíthatja, vagy törölheti, ha rendelkezik internet-hozzáféréssel. Jogosan merül fel bennünk a kérdés: ugyan ki használ egy ilyen típusú információforrást ismeretszerzés céljából? A válasz meg-

lepő, a statisztikák szerint ugyanis a felhasználók száma napról napra nő. Első pillantásra a Wikipédia egy liberális, sokak szerint anarchikus szervezetnek tűnik, amelyben annak valószínűsége, hogy helyes információt találunk, ugyanakkora, mint annak, hogy nem. A valóságban azonban inkább oligarchiáról beszélhetünk, hiszen koordinálását egy szűk réteg, az adminisztrátorok csoportja végzi [8]. A Wikipédia társadalma két fő csoportra osztható, a szerkesztőkre és az egyszerű használókra. A szerkesztőkön belül megkülönböztethetünk továbbá pozitív és negatív szerkesztéseket – azaz fejlesztést és rombolást – végző tagokat. Előbbiek közül kerülnek ki az *adminisztrátorok*, akik szélesebb jogkörrel rendelkezve felügyelik a tartalmat, biztosítják a minőségi fejlődést. Fontos részét képezi ennek a folyamatnak a helytelen információkért felelős szerkesztők kizárása, amelyről a szerkesztők profiloldalán értesülhet a használó.

Szorosan kapcsolódnak ehhez a szócikkek, illetve a vitalapok elején található, az adott szócikk tartalmáról tájékoztató pozitív és negatív megjegyzések is, mint például a „does not cite any references or sources.”, „its [the article’s] sources remain unclear” vagy a „featured article”. Ezek a *minősítések*, hasonlóan a szerzőkkel kapcsolatos megállapításokhoz, hasznos információnak számítanak az értékelési folyamatban, akárcsak a *vitalapok tartalma, az általuk nyújtott adatok*. Mivel a szócikkek bárki által bármennyi alkalommal módosíthatók, tartalmuk akár másodpercenként is változhat, főként, ha ellentétes gondolatok találkoznak. Az ebből származó illékonyságot, ami komoly félreinformáltsághoz vezethet, a vitalapok használatával lehet a legeredményesebben mérsékelni. Ez az ún. kiegészítő szócikk lehetőséget ad a szerkesztői nézeteltérések megoldására, a vélemények ütköztetésére, az egyes információk megcáfolására, illetve alátámasztására. A vitalapokon lehetőség van a szakirodalom, a háttértudás reprezentálására, egymás meggyőzésére [9]. Előfordulhat az is, hogy épp ezek miatt a vitalap több ismeretet vagy hivatkozást tartalmaz, amiért hasznosabbnak bizonyul, mint maga a szócikk.

A Wikipédia minőségi fejlődéséhez számos egyéb eszköz és folyamat is hozzájárul, a megbízhatóság szempontjából azonban ezek szerepe elhanyagolható, így részletezésük szükségtelen. Fontos azonban megemlíteni két, a Wikipédia szerkesztőinek megítélését befolyásoló törvényszerűséget. Korábbi vizsgálatok alátámasztották, hogy a regisztrált szerkesztők nagyobb részt vállalnak a

tartalom építésében, szerkesztéseik számával pedig legtöbb esetben a szerkesztéseik minősége is javul. Ezáltal a regisztrált tagok gyarapodásával a tartalom minőségében is fejlődés várható [10]. Bebizonyosodott továbbá, hogy a nem regisztrált szerkesztők ugyan bizonyítottan kevesebb részt vállalnak a tartalom építésében, cikkeik minősége ennek dacára nem feltétlenül rosszabb, sőt, valójában igen gyakran fordul elő az ellenkezője [10].

Mindezek figyelembe vételével a Wikipédia megbízhatósági értékelésére alkalmazható kritériumrendszer az alábbiak szerint valósult meg:

- szerző:
 - hírnév, teljesítmény, kvalifikáció,
- a dokumentum tartalma (= intrinsic plausability),
- igazolhatóság:
 - hivatkozások, egyéb bibliográfiai adatok,
- a szócikkek minősítése.

Mint látható, a korábban már részletezett wilsoni szempontok – szerző, dokumentum tartalma – mellett két újabb kritérium vizsgálata is indokolt és javasolt a megbízhatóság vizsgálatában. Igazolhatóság alatt – ahogyan azt a másodlagos tényezők is mutatják – az információk forrására mutató hivatkozás, illetve bármilyen, a szócikk tartalmát igazoló bibliográfiai adat értendő. A szócikkek minősítése, ahogy azt a korábbi fejezet is tárgyalta, olyan adminisztrátorok által kiosztott megjegyzéseket takar, amelyek a tartalom megbízhatóságára utalnak. A kiadási adatok és a dokumentumtípus (a kognitív autoritás másik két eleme) a Wikipédia esetében nem használható, így vizsgálatuk szükségtelen.

A Wikipédia megbízhatósági vizsgálata

Ahogy arról már korábban is szó esett, a kitűzött kutatási cél érdekében elsőként a Wikipédia és az Encyclopedia Britannica megegyező szócikkei kerültek összehasonlításra, nemcsak az egymással, hanem saját ismereteimmel való összevetés útján is. Ezt a kizárólagosan tartalomalapú vizsgálatot a speciális kritériumrendszerrel végzett értékelés követte, amely több részfolyamatból tevődött össze.

Figyelembe véve a kritériumok eltérő jelentőségét, elsőként feltétlenül szükség volt azok súlyozására (2. táblázat), amelyhez a közvetlen becslés módszere bizonyult a legmegfelelőbbnek [11].

2. táblázat

Az értékelés során használt súlyozott kritériumok, illetve azok pontszámai

Elsődleges kritériumok (súlyozás)	Másodlagos kritériumok	Adható pontszámok
Szerző (2)	hírnév, teljesítmény, kvalifikáció	0: negatív 1: semleges 2: adminisztrátor
Tartalom (1)		0: nem megfelelő 1: megfelelő
Igazolhatóság (2)	hivatkozás, egyéb bibliográfiai adatok	0: nem megfelelő 1: megfelelő
A szócikk minősítése (1)		0: negatív 1: semleges 2: kiemelt

Nyilvánvaló, hogy egy adott szócikk minősítése nem lehet olyan meghatározó, mint a szerző(k) személye, teljesítménye, úgy, ahogy a tartalom sem vehető ugyanolyan mértékben figyelembe az értékelés során, mint az igazolhatóság, hiszen előbbi csak bizonyos mértékű hozzáértés alapján ítéltető meg. A keresések nagy részében a kereső rendkívül kevés ismerettel rendelkezik az adott témáról, így az információforrás tartalmát sem tudja megítélni. Épp emiatt maga a tartalom mint kritérium, nem kerülhet beszámításra az összpontszámba, ezzel biztosítva, hogy a keresett téma nem ismerése ne zárhassa ki a kapott információforrás megbízhatóságát. Megítélhetősége esetében azonban természetesen figyelmen kívül sem hagyható, azaz befolyásolhatja a végeredményt.

A súlyozási, s így a pontozási rendszer kialakítását – amellyel a maximális pontok száma kilenc, a megbízhatóság ponthatára pedig öt pontban lett meghatározva – maga az elemzés követte, amelynek során a szerzőség kérdése bizonyult a legösszetettebb problémának.

Miként a Wikipédia szócikkeit számos önkéntes, sok esetben anonim önkéntes szerkeszti, a szerzői autoritás megállapítása rendkívül komplex feladat. Mindenek előtt meg kell határozni azokat a szerkesztőket, akik szerzői funkcióban vizsgálандók. Egyedülálló segédeszköze ennek a „Laptörténet”, amely különböző kategóriákban tartalmazza a szerkesztésekre vonatkozó legfontosabb adatokat. A megbízhatóság szempontjából vizsgálандó in-

formációk a szerkesztők fül alatt érhetők el. A szerkesztések számát és időpontjait tartalmazó adatokhoz alapértelmezetten a szerkesztések száma szerinti csoportosításban jutunk el, bár természetesen egyéb nézetre (pl.: szerkesztők szerinti) is válthatunk. Ennek az adatmennyiségnek mindössze egy szűk része szükséges a vizsgálathoz, ami az információk adatbázis szintű kezelhetőségének (rendezés, szűrés) köszönhetően egyszerűen kinyerhető. Ennek megfelelően a szerzők meghatározásához első lépésben azokat a szerkesztőket kell kizárni, akik a tartalom fejlődéséhez nem járultak hozzá, illetve azokat, akik anonimitásukból adódóan nem értékelhetők. Az így meghatározott három csoport – a robotok, a minor szerkesztéseket végrehajtó tagok és az anonim szerkesztők – mindössze három kattintással kiszűrhető. A robotok automatizált eszközök, azaz kizárólag olyan változtatásokat hajtanak végre, amelyek nem igényelnek emberi beavatkozást. Ebből kifolyólag a szócikkek tartalmát sem befolyásolják. Az ún. minor szerkesztések alatt felületes – például tipográfiai vagy elrendezésbeli – módosítást kell érteni.

Mindezek kizárását követően tehát azokat a szerkesztőket kapjuk meg, akik a szócikkek tényleges tartalmát szerkesztették. Ha azonban alaposabban megvizsgáljuk az így kapott halmazunkat (*A Halmaz*), hamar nyilvánvalóvá válik, hogy további szűkítésekre is lenne igény. A találati listánk számos tagja ugyanis csak elhanyagolható jelentőségű módosítást hajtott végre – mint például egy mondat átfogalmazása vagy egy bekezdés áthelyezése –, ezzel feleslegessé téve a további vizsgálatát. A tartalom szempontjából kevésbé jelentős szerzők kizárása, amellyel egy szűkebb halmazt kapunk (*B Halmaz*), ugyan több időt igényel, mint azok érdemtelen vizsgálata, jelen tanulmányban mindkét vizsgálatra sor kerül, ezzel szemléltetve az esetleges eltéréseket.

Mindezek figyelembevételével a szerkesztők – szerzői funkció tekintetében – két fő kategóriába sorolhatók. Azok a szerkesztők, akik az egyes szócikkek tartalmához nagymértékben hozzájárultak, hosszabb részeket írtak vagy módosítottak, kétséget kizáróan szerzőnek minősülnek. Szintén vizsgálандók azok a tagok, akik többszöri alkalmával szerkesztettek egy adott szócikket, függetlenül attól, hogy jelentőségük sok esetben elhanyagolható. Vegyünk csak például egy olyan szerkesztőt, aki több mint tíz esetben változtatott adott szócikk bizonyos részein, bár csak mondatot vagy mondatrészt módosít. Szerepe egy olyan szer-

kesztőhöz képest, aki ugyan egyszeri alkalommal, de egy tíz soros bekezdést írt, szinte elhanyagolható.

A szerzők meghatározását azok vizsgálata követte, ami a profiloldalak elemzésével, az adminisztrátorok által adott minősítések számbavételével került kivitelezésre.

A többi kritérium értékelése jelentősebb problémák nélkül zajlott.

Eredmények

Az első, tartalom alapján végzett vizsgálat során a Wikipédia-szócikkek összességében megbízhatónak minősültek, hiszen amellett, hogy minden alapvető ismeretet tartalmaztak, számos egyéb, megbízható ismeret is található bennük, gyakran kiegészülve grafikonokkal, táblázatokkal, illusztrációkkal. Elgondolkodtató, hogy az előre kiválasztott szócikkek közül kettőről semmilyen információ sem található a Britannicában, egyről pedig csupán

néhány sor egy másik szócikken belül. Ez persze részben a nyomtatott információforrások terjedelmi korlátoltságával is magyarázható.

A kritériumrendszer alapján történt értékelés során – ahogy azt már korábban is említettem – a szerzőség kérdése bizonyult a legkomplexebb feladatnak. Az összesítő adatok szerint a szócikkek szerzőinek minősülő szerkesztőinek száma 10 és 79 között volt, bár jelentősebb tartalmi változásokat 2-15 szerző végzett. Megítélésük a következő három jellemzővel történt: negatív, semleges és adminisztrátor. Negatív minősítést azok a szerzők kaptak, akik téves, pontatlan vagy hiányos szerkesztéseikkel rontottak a tartalom minőségén. Az adminisztrátori funkció jelenti a legnagyobb mértékű elismerést, mivel ez a titulus csak folyamatosan magas színvonalú tevékenység után érdemelhető ki. Az összesítő adatok alapján, legyen szó *A Halmazról* (3. táblázat), illetve *B Halmazról* (4. táblázat), a vizsgált szerzők megítélése során a semlegesség abszolút dominanciája figyelhető meg, azaz csak kivételes esetekben fordul elő adminisztrátori és negatív minősítés.

3. táblázat

A szerzők minősítése (A Halmaz = összes szerző)

Vizsgált szócikkek	Szerzők száma	Szerzők minősítése			Profiloldallal nem rendelkező szerzők száma
		semleges	negatív	adminisztrátor	
Athamas	10	6		2	2
Creusa	21	19			2
Hermione	24	18		1	5
Hippolytus	14	13			1
Ino	20	11	1	1	7
Lamia	79	64	3		12
Nephele	14	9	1	1	3
Phaidra	35	20		2	13
Semele	43	37		1	5
Theano	17	11		1	5

4. táblázat

A szerzők minősítése a jelentős szerkesztéseket végrehajtók vizsgálata alapján (B Halmaz = jelentős módosításokat végrehajtó szerzők)

Vizsgált szó- cikkek	Jelentős módosításokat vég- rehajtó szerzők száma	Szerzők minősítése			Profiloldallal nem rendelkező szerzők száma
		semleges	negatív	adminisztrátor	
Athamas	2	0			2
Creusa	3	2			1
Hermione	4	1		1	2
Hippolytus	3	3			
Ino	5	3			2
Lamia	15	10	3		2
Nephele	4	2			2
Phaidra	5	3		1	1
Semele	15	12			3
Theano	4	2		1	1

Összegzés

Az adatok összesítése alapján elmondható, hogy az első vizsgálat pozitív eredményeivel szemben a kritériumrendszerrel történt értékelés negatív képet mutat, hiszen a tíz szócikkből mindössze három, azaz a minta kevesebb, mint harmada minősíthető

megbízhatónak. Ez leginkább az igazolhatóság és a szócikkek minősítésének eredményeivel magyarázható, ahogy az az 5. táblázatban is látható. Az igazolhatóság csak abban az esetben számított megfelelőnek, ha valamennyi jelentős tartalmi kijelentésre volt hivatkozás.

5. táblázat

A Wikipédia-szócikkek igazolhatóságának és minősítésének értékelése

Vizsgált szócikkek	Igazolhatóság	A szócikkek minősítése
Athamas	nem megfelelő	semleges
Creusa	nem megfelelő	negatív
Hermione	nem megfelelő	semleges
Hippolytus	nem megfelelő	negatív
Ino	megfelelő	semleges
Lamia	megfelelő	semleges
Nephele	nem megfelelő	semleges
Phaidra	nem megfelelő	semleges
Semele	megfelelő	semleges
Theano	nem megfelelő	negatív

Mindez persze nem jelentheti a Wikipédia mint információforrás megbízhatatlanságát, hiszen ahhoz számos egyéb tudományterület vizsgálata is szükséges, az elemzendő szócikkek számának növelését nem is említve. Mindenesetre elgondolkodtató, hogy egy viszonylag lezártan tekinthető történelmi témakör megbízhatatlansága milyen kérdéseket vet fel a még napjainkban is formálódó tudományterületekkel kapcsolatban.

Irodalom

- [1] WILSON, Patrick: Second-hand knowledge: An inquiry into cognitive authority. Greenwood Press, 1983. 210 p. ISBN 0313237638
- [2] RIEH, Soo Young – BELKIN, N. J.: Understanding judgment of information quality and cognitive authority in the WWW. = <http://rieh.people.si.umich.edu/~rieh/papers/asis98.pdf>
- [3] RIEH, Soo Young – BELKIN, Nicholas J.: Interaction on the Web: Scholars' judgment of information quality and cognitive authority. = Proceedings of the ASIS Annual Meeting, 37. köt. 2000. p. 25–38.
- [4] COOL C. – BELKIN, N. J. – FRIEDER, O. – KANTOR, P.: Characteristics of texts affecting relevance judgments. = <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download;jsessionid=38D9B43BFE236B0422579C20029EF7D8?doi=10.1.1.93.9372&rep=rep1&type=pdf>
- [5] WALRAVEN, A. – BRAND-GRUWEL, S. – BOSHUIZEN, H. P. A.: How students evaluate sources and information when searching the World Wide Web for information. = http://doc.utwente.nl/60704/1/how_students_evaluate.pdf
- [6] SUNDIN, Olof – FRANCKE, Helena: In search of credibility: Pupils' information practices in learning environments. = Information Research, 14. köt. 4. sz. 2009. <http://informationr.net/ir/14-4/paper418.html>
- [7] The New Encyclopaedia Britannica / eds. Robert P. GWINN, Peter B. NORTON, Philip W. GOETZ. Chicago, Encyclopaedia Britannica, c1989. ISBN 085229493X
- [8] STVILIA, Besiki – TWIDALE, Michael B. – GASSER, Les – SMITH, Linda C.: Information quality work organization in Wikipedia. = Journal of the American Society for Information Science and Technology, 59. köt. 6. sz. 2008. p. 983–1001. <http://citeseer.ist.psu.edu/viewdoc/download;jsessionid=72EBBF1D04B1565BA77B397F6BF5796A?doi=10.1.1.163.5109&rep=rep1&type=pdf>
- [9] STVILIA, Besiki – TWIDALE, Michael B. – GASSER, Les – SMITH, Linda C.: Information quality discussions in Wikipedia. = Knowledge Management: Nurturing culture, innovation, and technology. Proceedings of the 2005 International Conference on Knowledge Management (2005), p. 101–113.
- [10] DENISE, Anthony – SMITH, Sean W. – WILLIAMSON, Tim: The quality of open source production: Zealots and Good Samaritans in the case of Wikipedia. = Technical Report, TR2007-606, Dartmouth College Computer Science, 2007. <http://www.cs.dartmouth.edu/reports/TR2007-606.pdf>
- [11] ESZENYINÉ BORBÉLY Mária: A Magyarországon alkalmazott könyvtári szoftverek értékelése a többtényezős döntéshozatal módszerével. = TMT, 2003. 3. sz. p. 100–117.

Beérkezett: 2011. III. 30-án.

